

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης: 160/2021
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Τμήμα Γ΄
Συνεδρίαση της 8^{ης} Νοεμβρίου 2021**

Σύνθεση :

Πρόεδρος: Σπυρίδων Παπαγιαννόπουλος, Αντιπρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Μέλη: Δήμητρα Κεφάλα, Χρήστος Μητκίδης, Βασιλική Παπαθεοδώρου, Παναγιώτα-Ελευθερία Δασκαλέα-Ασημακοπούλου, Ευάγγελος Μαρίνης, Περικλής Αγγέλου, Νικόλαος Πατηνιώτης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Σταυρούλα Μπανάκου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Αριθμός ερωτήματος: Το με αριθ. πρωτ.77375/29.9.2021 ερώτημα του Προέδρου του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, που διαβιβάστηκε στο Δικαστικό Γραφείο με την από 30.9.2021 πράξη του Πρύτανη του Ιδρύματος.

Περίληψη Ερωτήματος: Εάν τα χρηματικά ποσά που καταβλήθηκαν εντός του έτους 2019 από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ο.Π.Ε.Κ.Α) ως προνοιακή παροχή σε μεταπτυχιακό φοιτητή προσμετρούνται στον υπολογισμό του συνολικού ατομικού εισοδήματος του, προκειμένου να κριθεί εάν δικαιούται απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 παρ.6 της 131757/Ζ1/2.8.2018 απόφασης του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.-

Ιστορικό:

1.Με το από 24.8.2020 πρακτικό της η Τριμελής Επιτροπή Εξέτασης αιτήσεων για απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης των φοιτητών του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) «Δημόσια Οικονομική και Πολιτική» εισηγήθηκε στη Συντονιστική Επιτροπή του Π.Μ.Σ. την απόρριψη της αίτησης του Α.Μ., δικαιούχου προνοιακού επιδόματος, για το λόγο ότι το καθαρό του εισόδημα υπερβαίνει το 100% του Εθνικού διάμεσου διαθέσιμου Εισοδήματος (8.195,00 ευρώ), όπως αυτό είχε καθοριστεί για το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021 με τη με αριθ. 83842/Ζ1/20 (Β'2726/3.7.2020) απόφαση του Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ειδικότερα το ατομικό εισόδημα του μεταπτυχιακού φοιτητή, σύμφωνα με την υποβληθείσα δήλωση φορολογίας εισοδήματος του, υπολογίστηκε στα 11.481,51 ευρώ. Το ποσό αυτό προέκυψε από το άθροισμα: α) του καθαρού εισοδήματος από μισθούς κλπ. ποσού 4.179,08 ευρώ β) των εισοδημάτων ποσού 5.068,00 ευρώ, για τα οποία δεν υπήρχε ηλεκτρονική πληροφόρηση και αντιστοιχούσαν στο σύνολο των καταβληθέντων κατά το έτος 2019 προνοιακών επιδομάτων από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων & Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) γ) των επιδομάτων ανεργίας ποσού 2.235,80 ευρώ. Στη συνέχεια αφού αφαιρέθηκαν φόροι ύψους 0,38 ευρώ, προέκυψε ότι το σύνολο του ατομικού του εισοδήματος ανέρχεται στα 11.481,51 €, ποσό που υπερβαίνει το 100% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος εκ 8.195,00 ευρώ, όπως αυτό προσδιορίστηκε για το έτος 2020 με την προαναφερθείσα υπουργική απόφαση.

2.Κατά τη Συνεδρίαση της 02-09-2020 της Συνέλευσης του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής εγκρίθηκε το ως άνω Πρακτικό και αντιστοίχως με το με αριθ. πρωτ. 1285/9.12.2020 έγγραφο του ο Διευθυντής του Π.Μ.Σ. ενημέρωσε τον αιτούντα μεταπτυχιακό φοιτητή ότι δεν δικαιούται απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης, διότι ούτε ο νόμος για την απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης (άρθρο 35 του ν.4485/2017 και η κατ'έξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσα με αριθ. 131757/Ζ1/2018 υ.α) εισάγει οποιαδήποτε εξαίρεση αναφορικά με τα προνοιακά επιδόματα κατά τον υπολογισμό του ατομικού εισοδήματος, ούτε τα δίδακτρα του Π.Μ.Σ συνιστούν παροχές κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 81 του ν.4611/2019,

ενώ τέλος το γεγονός ότι για αυτά δεν γίνεται ηλεκτρονική πληροφόρηση δεν αποτελεί λόγο μη συνυπολογισμού των στο ατομικό εισόδημα του, αφού ο χαρακτηρισμός τους ότι δεν εμπίπτουν σε καμιά κατηγορία εισοδήματος αναφέρεται σε άλλους κυρίως φορολογικούς λόγους (όπως η χρησιμοποίησή τους για την κάλυψη τεκμηρίων).

3. Κατά της ως άνω απορριπτικής απόφασής ο Α.Μ. υπέβαλε την με αριθμ. πρωτ. 1340/22.12.2020 ένσταση, με την οποία ισχυρίστηκε ότι εσφαλμένα κατά τον υπολογισμό του καθαρού εισοδήματος του για το υπό κρίση έτος υπολογίστηκε το προνοιακό επίδομα που λαμβάνει από τον ΟΠΕΚΑ, επικαλούμενος το άρθρο 81 του ν. 4611/2019 (Α'73/17.5.2019), σύμφωνα με το οποίο προνοιακές παροχές σε χρήμα που καταβάλλονται από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) σε άτομα με αναπηρία δεν εμπίπτουν σε καμιά κατηγορία εισοδήματος και δεν υπολογίζονται στα εισοδηματικά όρια για την καταβολή οποιασδήποτε παροχής κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα. Παράλληλα, κοινοποίησε την ανωτέρω ένσταση του στην Ανεξάρτητη Αρχή του Συνηγόρου του Πολίτη, ενώπιον της οποίας είχε υποβάλλει σχετική αναφορά.

4. Με το με αριθμ. πρωτ. 387/20.4.2021 έγγραφό του, απευθυνόμενο προς το Συνήγορο του Πολίτη και κοινοποιούμενο στον μεταπτυχιακό φοιτητή, ο Δ/ντής του Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική και Πολιτική», αναφερόμενος στην ως άνω από 20.12.2020 ένσταση του Α.Μ., ενημερώνει ότι η Επιτροπή του Π.Μ.Σ. έκρινε ότι ο φοιτητής δεν δικαιούται της απαλλαγής των διδάκτρων, διότι ούτε ο νόμος για την απαλλαγή δεν προβλέπει την εξαίρεση των εν λόγω επιδομάτων κατά τον υπολογισμό του ατομικού εισοδήματος, ούτε τα δίδακτρα του Μεταπτυχιακού Προγράμματος δεν περιλαμβάνονται στις με καταβολή παροχές κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα.

5. Ο Συνήγορος του Πολίτη με την αριθμ. πρωτ. 290535/43857/2021 επιστολή του ζήτησε την επανεξέταση του ζητήματος από τα αρμόδια Πανεπιστημιακά όργανα, υποστηρίζοντας: α) ότι η απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης αποτελεί σαφώς κοινωνικού/ προνοιακού χαρακτήρα παροχή σε φοιτητές/φοιτήτριες ΑμεΑ, καθώς η κοινωνική/ προνοιακή πολιτική υπέρ της ευάλωτης ομάδας των ΑμεΑ δεν ασκείται μόνο με παροχές σε χρήμα (επιδόματα) αλλά και με

πλήθος απαλλαγών από καταβολές, όπως οι απαλλαγές από φόρους (ΕΝΦΙΑ, φόρος εισοδήματος), τέλη (κυκλοφορίας και ταξινόμησης οχημάτων), απαλλαγή από την καταβολή κομίστρου στα ΜΜΜ κ.α. και - ως εν προκειμένω - απαλλαγή από τα δίδακτρα και β) ότι το άρθρο 81 του ν.4611/2019 δεν τροποποίησε ρητά καμία προϋπάρχουσα διάταξη αναφερόμενη σε υπολογισμό εισοδήματος και από το γράμμα της διάταξης (λ.χ.δεν κατάσχεται εις χείρας του Δημοσίου ή τρίτων, κατά παρέκκλιση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης και δεν υπολογίζεται στα εισοδηματικά όρια για την καταβολή οποιασδήποτε παροχής κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα) προκύπτει σαφώς η βούληση του νομοθέτη να υπερισχύσει κάθε αντίθετης διάταξης σε κάθε περίπτωση προνοιακής/ κοινωνικής παροχής σε ΑμεΑ.

6. Στο πλαίσιο της επανεξέτασης της αίτησης του φοιτητή Α.Μ. τέθηκε το ως άνω ερώτημα. Κατά την άποψη της ερωτώσας υπηρεσίας η διάταξη του άρθρου 2 παρ.6 της με αριθ.13157/Ζ1/2018 υ.α., η οποία ερείδεται στο εδάφιο δ' και ε' του άρθρου 35 του ν.4485/2017 και ορίζει ότι *«Το συνολικό καθαρό εισόδημα του αιτούντος, δηλαδή το άθροισμα των εισοδημάτων (εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, από αυτοαπασχόληση, συντάξεις, επιδόματα ανεργίας, εισόδημα από ακίνητη περιουσία, οικογενειακά επιδόματα κλπ., δηλαδή το σύνολο των καθαρών αποδοχών από όλες τις πηγές εισοδήματος) μετά την αφαίρεση των φόρων (συμπεριλαμβανομένου του ΕΝΦΙΑ) και εισφορών για την κοινωνική ασφάλιση. Τεκμαρτά εισοδήματα δεν λαμβάνονται υπόψη»* είναι ειδική διάταξη δημοσιονομικής φύσεως και στενά ερμηνευτέα, ώστε εάν στην πρόθεση του νομοθέτη ήταν να εξαιρεθούν τα προνοιακά επιδόματα από το καθαρό εισόδημα θα το όριζε ρητά, όπως γίνεται για τα τεκμαρτά εισοδήματα, ενώ η απαρίθμηση των πηγών εισοδημάτων είναι ενδεικτική. Λόγω δε της ειδικότητάς της υπερισχύει κάθε άλλης νομικής διάταξης. Περαιτέρω υποστηρίζεται, από την ερωτώσα υπηρεσία πάντα, ότι δεν δύναται να τύχει εφαρμογής η διάταξη του άρθρου 81 εδάφιο β' του ν.4611/2019 με την οποία ορίζεται ότι *«το ποσό των προνοιακών παροχών σε χρήμα σε άτομα με αναπηρία δεν υπολογίζεται στα εισοδηματικά κριτήρια για την καταβολή οποιασδήποτε παροχής κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα»* καθόσον ούτε ο σκοπός των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων συνδέεται με την καταβολή

παροχών κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα, ούτε η απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης αποτελεί καταβολή τέτοιας παροχής.

Νομοθετικό πλαίσιο:

7. Στο άρθρο 35 του ν. 4485/2017 «Οργάνωση και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις» (Α' 114), και υπό τον τίτλο «Δωρεάν φοίτηση-υποτροφίες» ορίζονται τα εξής: « 1. Τα Α.Ε.Ι. διασφαλίζουν την πρόσβαση στο δεύτερο κύκλο σπουδών των φοιτητών που πληρούν τα ακαδημαϊκά κριτήρια εισαγωγής, ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση. 2. Απαλλάσσονται από τα τέλη φοίτησης, όπου αυτά προβλέπονται, οι φοιτητές Π.Μ.Σ., των οποίων το ατομικό εισόδημα, εφόσον διαθέτουν ίδιο εισόδημα, και το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα δεν υπερβαίνουν αυτοτελώς, το μεν ατομικό το εκατό τοις εκατό (100%), το δε οικογενειακό το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα κάθε φορά δημοσιευμένα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Η απαλλαγή αυτή παρέχεται για τη συμμετοχή σε ένα μόνο Π.Μ.Σ.. Σε κάθε περίπτωση, οι απαλλασσόμενοι φοιτητές δεν ξεπερνούν το ποσοστό του τριάντα τοις εκατό (30%) του συνολικού αριθμού των φοιτητών που εισάγονται στο Π.Μ.Σ.. Αν οι δικαιούχοι υπερβαίνουν το ποσοστό του προηγούμενου εδαφίου, επιλέγονται με σειρά κατάταξης ξεκινώντας από αυτούς που έχουν το μικρότερο εισόδημα. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ορίζεται κάθε θέμα σχετικό με την εφαρμογή των προηγούμενων εδαφίων. Με όμοια απόφαση διαπιστώνεται κατ' έτος το ποσό που αντιστοιχεί στο εθνικό διάμεσο διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα (το ατομικό και το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του οικογενειακού), σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ.. Για την εφαρμογή της παρούσας παραγράφου λαμβάνονται υπόψη, από την Επιτροπή που συγκροτείται δυνάμει της περίπτωσης δ' της παραγράφου 3 του άρθρου 31, τα εισοδήματα του τελευταίου φορολογικού έτους, για το οποίο κατά το χρόνο της επιλογής στο Π.Μ.Σ. έχει ολοκληρωθεί η εκκαθάριση φόρου, σύμφωνα με όσα ορίζονται στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος. 3. Η αίτηση για απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης υποβάλλεται ύστερα από την

ολοκλήρωση της διαδικασίας επιλογής των φοιτητών των Π.Μ.Σ.. Η οικονομική κατάσταση υποψηφίου σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί λόγο μη επιλογής σε Π.Μ.Σ.. Όσοι λαμβάνουν υποτροφία από άλλη πηγή, δεν δικαιούνται απαλλαγή.4. Σε κάθε περίπτωση, τα Ιδρύματα χορηγούν υποτροφίες σε φοιτητές βάσει ακαδημαϊκών κριτηρίων, σύμφωνα με όσα ειδικότερα ορίζονται στον Κανονισμό Μεταπτυχιακών Σπουδών.5. Η παράβαση από τα αρμόδια για την επιλογή των φοιτητών όργανα των διατάξεων των παραγράφων 1 έως 3 και των σχετικών προβλέψεων του Κανονισμού Μεταπτυχιακών Σπουδών συνιστά βαρύτατο πειθαρχικό παράπτωμα, που επισύρει την πειθαρχική ποινή της προσωρινής ή οριστικής απόλυσης, σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στο π.δ. 160/2008 (Α΄ 220)».

8. Στην απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων 131757/Ζ1/2-8-2018 «Περί απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης φοιτητών Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών των Ελληνικών Α.Ε.Ι.» (Β΄3387/10.8.2018), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του πέμπτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 4485/2017, ορίζονται τα ακόλουθα:

Άρθρο 1. Πεδίο Εφαρμογής.

«Οι διατάξεις της παρούσας απόφασης εφαρμόζονται για τους φοιτητές που έχουν επιλεγεί να φοιτήσουν σε Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών που οργανώνονται και λειτουργούν από τα Ελληνικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, από το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 και στο εξής».

Άρθρο 2. Ορισμοί.

«Για την εφαρμογή της παρούσας νοούνται ως:

1.Εθνικό διάμεσο διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα:

Το ως άνω εισόδημα προσδιορίζεται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή και διαπιστώνεται στην απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων που εκδίδεται κατ' έτος, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 35 του ν. 4485/2017.

2. Οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα:

Για τον υπολογισμό του οικογενειακού διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, λαμβάνεται υπόψη το συνολικό καθαρό εισόδημα, δηλαδή το άθροισμα των

εισοδημάτων των μελών της οικογένειας από όλες τις πηγές εισοδήματος (εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, από αυτοαπασχόληση, συντάξεις, εισόδημα από ακίνητη περιουσία, επιδόματα - ανεργίας, οικογενειακά κλπ), μετά την αφαίρεση των φόρων (συμπεριλαμβανομένου του ΕΝΦΙΑ) και των εισφορών για κοινωνική ασφάλιση, διαιρουμένου με την κλίμακα ισοδυναμίας. Τεκμαρτά εισοδήματα δεν λαμβάνονται υπόψη. Για τον υπολογισμό της κλίμακας ισοδυναμίας, ορίζεται συντελεστής στάθμισης 1 για τον πρώτο ενήλικα, 0,5 για τον δεύτερο ενήλικα και για μέλη 14 ετών και άνω και 0,3 για παιδιά 13 ετών και κάτω. Επομένως, το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα ισούται με το λόγο του συνολικού καθαρού οικογενειακού εισοδήματος δια του αθροίσματος των συντελεστών, αναλόγως των μελών της οικογένειας.

3. ...4..... 5.....

6. Ατομικό εισόδημα:

Το συνολικό καθαρό εισόδημα του αιτούντος, δηλαδή το άθροισμα των εισοδημάτων (εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, από αυτοαπασχόληση, συντάξεις, επιδόματα ανεργίας, εισόδημα από ακίνητη περιουσία, οικογενειακά επιδόματα κλπ, δηλαδή το σύνολο των καθαρών αποδοχών από όλες τις πηγές εισοδήματος), μετά την αφαίρεση των φόρων (συμπεριλαμβανομένου του ΕΝΦΙΑ) και εισφορών για κοινωνική ασφάλιση. Τεκμαρτά εισοδήματα δε λαμβάνονται υπόψη».

Άρθρο 3. Δικαιούχοι- Μη δικαιούχοι- Προϋποθέσεις απαλλαγής.

«1. Από τα τέλη φοίτησης σε Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών, όπου αυτά προβλέπονται, απαλλάσσονται οι φοιτητές ΠΜΣ, των οποίων το ατομικό εισόδημα, εφόσον διαθέτουν ίδιο εισόδημα και το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα δεν υπερβαίνουν αυτοτελώς, το μεν ατομικό το εκατό τοις εκατό (100%), το δε οικογενειακό το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα κάθε φορά δημοσιευμένα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (Ελληνικής Στατιστικής Αρχής). 2. Η χρήση του δικαιώματος απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης σε Π.Μ.Σ. γίνεται μόνο μία φορά. 3. Οι απαλλασσόμενοι φοιτητές δεν ξεπερνούν το ποσοστό του τριάντα τοις εκατό (30%) του συνολικού

αριθμού των φοιτητών που εισάγονται στο Π.Μ.Σ. Αν οι δικαιούχοι υπερβαίνουν το ποσοστό του προηγούμενου εδαφίου, επιλέγονται με σειρά κατάταξης (έως το 30 %) ξεκινώντας από αυτούς που έχουν το μικρότερο εισόδημα. Σε περίπτωση που κατά τον υπολογισμό του ανωτέρω ποσοστού προκύπτει δεκαδικός αριθμός, αυτός στρογγυλοποιείται στην προηγούμενη ακέραιη μονάδα, όταν είναι κάτω του μισού (0,5) και στην επόμενη ακέραιη μονάδα, όταν είναι μισό (0,5) ή άνω του μισού.4. Δεν δικαιούνται απαλλαγής όσοι λαμβάνουν υποτροφία από άλλη πηγή».

Άρθρο 4. Ακολουθητέα διαδικασία.

«Η αίτηση απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης υποβάλλεται ύστερα από την ολοκλήρωση της διαδικασίας επιλογής των φοιτητών στο Π.Μ.Σ.. Η οικονομική κατάσταση υποψηφίου σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί λόγο μη επιλογής σε Π.Μ.Σ.. Η εξέταση των αιτήσεων πραγματοποιείται από επιτροπή επιλογής που συγκροτείται δυνάμει της περίπτωσης δ' της παρ. 3 του άρθρου 31 του ν. 4485/2017».

Άρθρο 5. Απαιτούμενα δικαιολογητικά.

«1. Αίτηση του φοιτητή, η οποία επέχει θέση υπεύθυνης δήλωσης.
2. Αντίγραφα των δηλώσεων ΕΙ και των εκκαθαριστικών (συμπεριλαμβανομένου του εκκαθαριστικού ΕΝΦΙΑ) του αιτούντος και του/της συζύγου εάν είναι έγγαμος/η και των γονέων του, σε περίπτωση που ο αιτών είναι εξαρτώμενο μέλος, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 3 του άρθρου 2, του τελευταίου φορολογικού έτους για το οποίο, κατά το χρόνο της επιλογής στο Π.Μ.Σ. έχει ολοκληρωθεί η εκκαθάριση φόρου, σύμφωνα με όσα ορίζονται στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος. Σε περίπτωση διαζευγμένων γονέων, προσκομίζει τη δήλωση ΕΙ και το εκκαθαριστικό του γονέα στον οποίο ο αιτών είναι καταχωρημένος ως εξαρτώμενο μέλος ή ήταν καταχωρημένος πριν την υποβολή φορολογικής δήλωσης αυτοτελώς.

3.(α) Πιστοποιητικό/ά οικογενειακής κατάστασης από το Δήμο, στο δημοτολόγιο του οποίου είναι εγγεγραμμένα όλα τα μέλη της οικογένειας με κανονική εγγραφή.

(β) Πιστοποιητικό σπουδών για τέκνα, τα οποία μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους φοιτούν στη μέση εκπαίδευση, σε ανώτερο ή ανώτατο

εκπαιδευτικό ίδρυμα της Ελλάδας ή αναγνωρισμένο του εξωτερικού, καθώς και σε Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) ή σε Κολέγια ή στο Μεταλυκειακό έτος - Τάξη Μαθητείας των ΕΠΑ.Λ.. Εάν πρόκειται για εκπαιδευτικό ίδρυμα χώρας του εξωτερικού, εκτός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το πιστοποιητικό σπουδών πρέπει να είναι θεωρημένο από το Ελληνικό Προξενείο.

(γ) Ιατρική γνώμатеυση των Κέντρων Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.) ή απόφαση Υγειονομικής Επιτροπής του Ι.Κ.Α., ή των Ανώτατων Υγειονομικών Επιτροπών του Στρατού (Α.Σ.Υ.Ε.), του Ναυτικού (Α.Ν.Υ.Ε.), της Αεροπορίας (Α.Α.Υ.Ε.) και της Ελληνικής Αστυνομίας, για εξαρτώμενο τέκνο που έχει συμπληρώσει το 18ο αλλά όχι το 24ο έτος της ηλικίας του, δεν είναι σπουδαστής ή φοιτητής και έχει ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω. Τα εν λόγω δικαιολογητικά θα πρέπει να είναι σε ισχύ τη χρονική στιγμή που υποβάλλεται η αίτηση και να προκύπτει η διάρκεια της αναπηρίας από αυτά.

δ) Ληξιαρχική πράξη θανάτου του αποβιώσαντος γονέα, αν ο φοιτητής έχει δηλώσει ορφανός από τον έναν ή και τους δύο γονείς.

ε) Διαζευκτήριο, σε περίπτωση που ο φοιτητής είναι διαζευγμένος ή δηλώνει τέκνο διαζευγμένων γονέων.

στ) Υπεύθυνη δήλωση του φοιτητή, από την οποία να προκύπτει ότι δεν έχει κάνει χρήση του δικαιώματος απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης σε Π.Μ.Σ. με τη διάταξη του άρθρου 35 του ν. 4485/2017 και ότι δεν λαμβάνει υποτροφία από άλλη πηγή.

Η Επιτροπή επιλογής μπορεί να ζητά συμπληρωματικά, όποιο άλλο δικαιολογητικό κρίνει απαραίτητο».

9. Στο άρθρο μόνο της απόφασης με αριθμό 83842/Ζ1/2020 (Β' 726/3.7.2020) του Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων με τίτλο: «Διαπίστωση του ποσού που αντιστοιχεί στο εθνικό διάμεσο διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα (το ατομικό και το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του οικογενειακού)», η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του έκτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν.4485/2017, ορίζονται τα ακόλουθα :«Διαπιστώνουμε ότι το ποσό που αντιστοιχεί στο εθνικό διάμεσο διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 35 του ν. 4485/2017 κατά το

ακαδημαϊκό έτος 2020-2021, ανέρχεται για μεν το ατομικό εισόδημα σε οκτώ χιλιάδες εκατόν ενενήντα πέντε ευρώ (8.195,00 €) (100% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος), για δε το οικογενειακό ισοδύναμο σε πέντε χιλιάδες επτακόσιες τριάντα έξι ευρώ και πενήντα λεπτά (5.736,50 €) (70% εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος)».

10. Στο άρθρο 81 του ν. 4611/2019 (Α' 73/17.5.2019), υπό τον τίτλο «Προνοιακές παροχές σε χρήμα σε άτομα με αναπηρία» ορίζεται: «Τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) ως προνοιακές παροχές σε χρήμα σε άτομα με αναπηρία δεν εμπίπτουν σε καμία κατηγορία εισοδήματος και δεν φορολογούνται. Το ποσό των προνοιακών παροχών σε χρήμα σε άτομα με αναπηρία, δεν υπόκειται σε οποιαδήποτε κράτηση ή εισφορά, δεν κατάσχεται εις χείρας του Δημοσίου ή τρίτων, κατά παρέκκλιση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης και δεν συμψηφίζεται με βεβαιωμένα χρέη προς τη φορολογική διοίκηση και το Δημόσιο εν γένει, τους δήμους, τις περιφέρειες, τα νομικά πρόσωπα των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού, τα ασφαλιστικά ταμεία ή τα πιστωτικά ιδρύματα και δεν υπολογίζεται στα εισοδηματικά όρια για την καταβολή οποιασδήποτε παροχής κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα».

11. Στο άρθρο 7 του ν. 4172/2013 (Α' 167/ 23.7.2013) ορίζεται ότι:
«1. Φορολογητέο εισόδημα είναι το εισόδημα που απομένει μετά την αφαίρεση των δαπανών που εκπίπτουν, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Φ.Ε. από το ακαθάριστο εισόδημα.

2. Ο Κ.Φ.Ε. διακρίνει τις ακόλουθες κατηγορίες ακαθάριστων εισοδημάτων:

- α) εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις,
- β) εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα,
- γ) εισόδημα από κεφάλαιο και
- δ) εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου.»

Ερμηνεία και Εφαρμογή Διατάξεων.

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και του όλου νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές

των πραγματικών περιστατικών, που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα Υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

12. Με το άρθρο 35 του ν. 4485/2017, όπως προκύπτει και από την αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού, κατοχυρώνεται η πρόσβαση των υποψηφίων στο δεύτερο κύκλο σπουδών των Α.Ε.Ι., με βάση τα ακαδημαϊκά κριτήρια επιλογής και ανεξαρτήτως της οικονομικής τους δυνατότητας (παρ. 1). Προς το σκοπό αυτό, με την παράγραφο 2 κατοχυρώνεται το δικαίωμα δωρεάν φοίτησης σε Π.Μ.Σ., για τα οποία έχουν οριστεί τέλη φοίτησης, σε υποψηφίους με χαμηλά εισοδήματα. Τα όρια εισοδήματος που τίθενται με τη διάταξη αυτή είναι, για μεν το ατομικό εισόδημα, το εκατό τοις εκατό (100%), για δε το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα, το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, όπως αυτά έχουν προσδιοριστεί με την, κατ' εξουσιοδότηση του έκτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 4485/2017, εκδοθείσα 83842/Ζ1/20 (ΦΕΚ Β' 2726/3.7.2020) απόφαση του Υφυπουργού Παιδείας, και Θρησκευμάτων, για το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021. Ειδικότερα, για το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021 το μεν ατομικό ισοδύναμο εισόδημα ανέρχεται σε οκτώ χιλιάδες εκατόν ενενήντα πέντε ευρώ (8.195,00 €), το δε οικογενειακό ισοδύναμο σε πέντε χιλιάδες επτακόσιες τριάντα έξι ευρώ και πενήντα λεπτά (5.736,50 €). Το όριο αυτό δεν πρέπει να το υπερβαίνει ούτε το οικογενειακό (σταθμισμένο), ούτε το ατομικό εισόδημα του φοιτητή, εάν έχει (βλ.αιτιολογική έκθεση του νόμου). Οι φοιτητές που απαλλάσσονται των τελών φοίτησης, δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν το τριάντα τοις εκατό (30%) του συνολικού αριθμού εισακτέων στο Π.Μ.Σ., η δε αίτηση απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης υποβάλλεται ύστερα από την ολοκλήρωση της διαδικασίας επιλογής των υποψηφίων, γεγονός που δεικνύει ότι ο φοιτητής επιλέγεται να φοιτήσει στο Π.Μ.Σ. βάσει ακαδημαϊκών κριτηρίων και χωρίς να γνωρίζει ακόμη το αρμόδιο όργανο επιλογής τα στοιχεία της οικονομικής κατάστασης του υποψηφίου.

13. Περαιτέρω από τις διατάξεις της κατ' εξουσιοδότηση του πέμπτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν.4485/2017 εκδοθείσας με αριθμό 131757/Ζ1/2-8-2018 απόφασης του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (Β'3387), με την οποία ρυθμίστηκαν οι προϋποθέσεις, τα

κριτήρια, η διαδικασία και τα υποβαλλόμενα κατά περίπτωση δικαιολογητικά για την απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης στα Π.Μ.Σ., σε συνδυασμό με την παρ.2 του άρθρου 35 του ως άνω νόμου, προκύπτει ότι για τη χορήγηση της απαλλαγής, τίθεται ως προϋπόθεση, τόσο το ατομικό εισόδημα του φοιτητή, εάν διαθέτει, όσο και το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα του, να μην υπερβαίνουν αυτοτελώς τα όρια που καθορίζονται με τις εκάστοτε εκδιδόμενες αποφάσεις του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Για τον υπολογισμό ειδικότερα του ατομικού εισοδήματος του φοιτητή λαμβάνεται υπόψη το πραγματικό του εισόδημα, δηλαδή το σύνολο των καθαρών αποδοχών από όλες τις πηγές εισοδήματος, μετά την αφαίρεση των φόρων (συμπεριλαμβανομένου του ΕΝΦΙΑ) και εισφορών για κοινωνική ασφάλιση, όπως τα εισοδήματα αυτά προκύπτουν από τα αντίγραφα των δηλώσεων Ε1 και των εκκαθαριστικών Ε1 και ΕΝΦΙΑ, του τελευταίου κατά το χρόνο της επιλογής στο Π.Μ.Σ. φορολογικού έτους, για το οποίο έχει ολοκληρωθεί η εκκαθάριση φόρου. Προς το σκοπό αυτό, δηλαδή την ανεύρεση και λήψη υπόψη του πραγματικού εισοδήματος κατά ρητή πρόβλεψη των ανωτέρω διατάξεων δεν λαμβάνεται υπόψη το τεκμαρτό εισόδημα, ενώ όπως έχει γίνει δεκτό δεν λαμβάνεται υπόψη ούτε η δηλωθείσα στη φορολογική δήλωση του αιτούντος ανάλωση κεφαλαίου προηγούμενων ετών, που γίνεται κατά τη διαδικασία απαλλαγής ή περιορισμού του τεκμαρτού εισοδήματος και δεν αποτελεί πηγή εισοδήματος κατά τις οικείες φορολογικές διατάξεις (ΝΣΚ Γνωμ.77/2020).

14. Εξ άλλου οι διατάξεις των άρθρων 21 παρ.2,3 και 4 και 25 παρ.4 του ισχύοντος Συντάγματος αποτελούν το θεμέλιο της κοινωνικής πρόνοιας, η οποία μαζί με την συνταγματικά θεμελιούμενη στο άρθρο 22 παρ.5 κοινωνική ασφάλιση αποτελούν τις δύο διακριτές μορφές κοινωνικής μέριμνας και προστασίας. Η κοινωνική πρόνοια συνοψίζεται στην οργάνωση δημόσιων υπηρεσιών που καλύπτουν με βάση την προνοιακή τεχνική όσους βρίσκονται σε κατάσταση εξαιρετικής ανάγκης, δηλαδή αντιμετωπίζουν έλλειψη αγαθών ή υπηρεσιών απολύτως απαραίτητων για τη ζωή από πλευράς φυσικής, ηθικής και κοινωνικής. Η προνοιακή τεχνική συνίσταται σε παροχές και υπηρεσίες που χρηματοδοτούνται με βάση την εθνική κοινωνική αλληλεγγύη

(φορολογία), ύστερα από έλεγχο της γενικής κατάστασης του δικαιούχου, συνήθως οικονομικής αλλά και κοινωνικής, πνευματικής, ψυχικής κ.α. Σκοπός της κοινωνικής πρόνοιας είναι να εξασφαλίσει αξιοπρεπή διαβίωση στα προστατευόμενα άτομα ή ομάδες, ώστε να ενταχθούν στην οικονομική και κοινωνική ζωή. Το ελάχιστο όριο αξιοπρεπούς διαβίωσης περιλαμβάνει την ασφάλεια εισοδήματος, την ασφάλεια εργασίας και την εξασφάλιση του ανώτερου δυνατού επιπέδου υγείας (βλ. ενδεικτικά Παπαρρηγοπούλου Π. σε: ΣΥΝΤΑΓΜΑ, Κατ' άρθρο ερμηνεία [συλλογικό έργο], Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2017, σ. 535-537, με εκεί παραπομπές σε έργα άλλων συγγραφέων). Στο πλαίσιο αυτό με τον α.ν.421/1937 «Περί διαθέσεως εσόδων υπέρ της Κοινωνικής Πρόνοιας» (Α'2) προβλέφθηκε η διάθεση εσόδων από τον προϋπολογισμό του Κράτους και τον ειδικό προϋπολογισμό του (τότε) Υπουργείου Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως υπέρ της Κοινωνικής Πρόνοιας. Περαιτέρω με τα άρθρα 1 και 2 του ν.δ. 162/1973 «Περί μέτρων προστασίας υπερηλίκων και χρονίως πασχόντων ατόμων» (Α' 227) προβλέφθηκε η προστασία, μεταξύ άλλων, των ατόμων που πάσχουν από χρόνιες παθήσεις για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και περίθαλψης αυτών. Κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 2 του νομοθετικού αυτού διατάγματος σε συνδυασμό με το άρθρο 6 του α.ν. 421/1937 εκδόθηκε η με αριθ. Γ4α/Φ.225/161/3.2.1989 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων με τίτλο «Ενοποίηση προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης ατόμων με ειδικές ανάγκες» (Β'108), με την οποία καθιερώθηκε η χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης στα άτομα με ειδικές ανάγκες, ανεξαρτήτως ηλικίας, τα οποία λόγω σοβαρής σωματικής, νοητικής ή ψυχικής ασθένειας ή αναπηρίας είναι ανίκανα, σε ποσοστό τουλάχιστον 67% για άσκηση βιοποριστικού επαγγέλματος, με την προϋπόθεση να είναι ανασφάλιστα ή έμμεσα ασφαλισμένα. Οι χορηγούμενες, στα πλαίσια των ως άνω νομοθετικών ρυθμίσεων αλλά και όσων άλλων κανονιστικών διατάξεων επακολούθησαν, προνοιακές παροχές σε άτομα με σωματικές αναπηρίες ή ψυχικές ασθένειες αποσκοπούσαν ανέκαθεν στην ενίσχυση του εισοδήματός των ατόμων αυτών, για την κατά κύριο λόγο αντιμετώπιση των αυξημένων αναγκών τους, που οφείλονται στην αναπηρία

τους και προκύπτουν εξαιτίας αυτής, προκειμένου να μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα με τους υγιείς πολίτες στην κοινωνική και οικονομική ζωή του Κράτους.

15. Το σκοπό αυτό επιβεβαιώνει η διάταξη του άρθρου 81 του ν. 4611/2019 (Α'73), η οποία προβλέποντας ότι τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) ως προνοιακές παροχές σε χρήμα σε άτομα με αναπηρία δεν εμπίπτουν σε καμία κατηγορία εισοδήματος και δεν φορολογούνται, καθώς και ότι δεν υπολογίζονται στα εισοδηματικά όρια για την καταβολή οποιασδήποτε παροχής κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα, διευρύνει το πλαίσιο κοινωνικής πρόνοιας των ατόμων αυτών. Τη διάταξη αυτή, όπως προκύπτει από την αιτιολογική της έκθεση, υπαγόρευσε το γεγονός ότι *«οι προνοιακές παροχές σε χρήμα σε άτομα με αναπηρία χορηγούνται για την κάλυψη των αυξημένων και εξειδικευμένων αναγκών που προκύπτουν εξαιτίας της αναπηρίας του ατόμου χωρίς εισοδηματικά ή οικονομικά κριτήρια. Σκοπός τους είναι η ενίσχυση, η συμβολή στην κοινωνική ένταξη και η αποφυγή της ιδρυματοποίησης των ατόμων με αναπηρία. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να θεωρηθούν εισόδημα καθώς η χορήγηση τους δεν αποσκοπεί στην κάλυψη των αναγκών διαβίωσης ενός ατόμου αλλά στην κάλυψη των αναγκών που οφείλονται πρωταρχικά στην αναπηρία τους και προκύπτουν εξαιτίας αυτής.....»*.

16. Η τελεολογική ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 81 του ν.4611/2019 επιβάλλει μια διευρυμένη αντιμετώπιση του όρου «κοινωνική ή προνοιακή παροχή» κατά τρόπο ώστε να συμπεριληφθεί σε αυτή όχι μόνο η συνήθης καταβλητέα σε χρήμα παροχή αλλά και κάθε απαλλαγή από οικονομική υποχρέωση, η οποία θέτει ως προϋπόθεση εισοδηματικά κριτήρια και τούτο ανεξαρτήτως του εάν η απαλλαγή στοχεύει ειδικά στα άτομα με ειδικές ανάγκες ή αφορά γενικότερες πληθυσμιακές ομάδες.

17. Η διάταξη του άρθρου 35 του ν.4485/2017, όπως προκύπτει από την αιτιολογική της έκθεση, είναι ενταγμένη στην εξασφάλιση της γενικής ελευθερίας πρόσβασης στην παιδεία, που κατοχυρώνεται από το άρθρο 16 του Συντάγματος και επιβάλλει στον κοινό νομοθέτη και στην κανονιστικώς

δρώσα διοίκηση να εξασφαλίζει την πρόσβαση όλων των φοιτητών στις σπουδές δεύτερου και τρίτου κύκλου. Στο πλαίσιο αυτό η προβλεπόμενη απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης αποτελεί μια παροχή κοινωνικού χαρακτήρα που επιφυλάσσεται για τους οικονομικά ασθενέστερους φοιτητές. Όταν δε μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνονται και άτομα με ειδικές ανάγκες, που είναι δικαιούχοι προνοιακών παροχών, για το καθορισμό των εισακτέων φοιτητών σε Π.Μ.Σ., που δικαιούνται απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης, δεν θα ληφθούν υπόψη στα εισοδηματικά κριτήρια οι καταβληθείσες προνοιακές παροχές, κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 81 του ν.4611/2019. Η τελευταία, ως νεότερη και ειδικότερη για τα άτομα με ειδικές ανάγκες που λαμβάνουν προνοιακές παροχές, κατισχύει της γενικής διάταξης της παραγράφου 6 του άρθρου 2 της με αριθμό 131757/Ζ1/2.8.2018 απόφασης του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, που θέλει να μην λαμβάνονται υπόψη στον υπολογισμό του οικογενειακού και ατομικού εισοδήματος του φοιτητή μόνο τα τεκμαρτά εισοδήματα.

Απάντηση:

18. Σύμφωνα με τα ανωτέρω κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ο.Π.Ε.Κ.Α) ως προνοιακή παροχή σε μεταπτυχιακό φοιτητή δεν προσμετρούνται στον υπολογισμό του συνολικού ατομικού εισοδήματος του, προκειμένου να κριθεί εάν δικαιούται απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 παρ.6 της με αριθ.131757/Ζ1/2.8.2018 απόφασης του Υπουργού Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων.-

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 30 Νοεμβρίου 2021

Ο Πρόεδρος

Η Εισηγήτρια

Σπυρίδων Παπαγιαννόπουλος
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Σταυρούλα Μπανάκου
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.